

HIV - et historisk overblikk

HIV-viruset er nært beslektet med et virus (SIV = simian immunsviktivirus) som angriper immunsystemet hos aper. Det finnes to varianter av viruset, HIV-1 og HIV-2. HIV-2 er sjeldnere og mindre smittomt enn HIV-1.

Opprinnelse

HIV-1 stammer sannsynligvis fra sjimpanser i vestlige deler av Sentral-Afrika. HIV-2 ble trolig overført fra en annen apeart som hovedsakelig finnes i Vest-Afrika. Mennesker ble antagelig smittet ved jakt og slakting av infiserte aper.

Den første overføringen til mennesker skjedde trolig omkring 1920 i Kinshasa, Kongo. Her finner man flere varianter av viruset enn noe annet sted i verden som et uttrykk for at smitteoverføring til menneske har skjedd en rekke ganger. Byen har god infrastruktur med veier, jernbane og elver. Framvekst av sexindustri og bruk av urene sprøyter bidro også til spredning av HIV. Mange av de første tilfellene av AIDS ble registrert i Kinshasa, og HIV er påvist i en blodprøve som ble tappet her i 1959.

Kronologisk utvikling

Omkring 1960 spredde HIV-1 viruset seg til Haiti. Mange fagfolk fra Haiti tjenestegjorde i gjenreisningen av Kongo etter stridighetene i kjølvannet av frigjøringen fra Belgia.

1966 – 1972

Viruset spredde seg fra Haiti til USA ved import av infiserte blodprodukter fra en blodbank i hovedstaden Port-au-Prince, med sexturisme og med immigranter fra Haiti.

1970-tallet

Det første norske AIDS-offeret var en sjømann, hans ektefelle og datter.

I 1981 ble en alvorlig form for lungebetennelse (pneumocystis jirovecii pneumonia) påvist hos fem unge tidligere friske homoseksuelle menn i San Francisco. Lungebetennelsen skyldes en parasitt som primært rammer personer med redusert immunforsvar. Betegnelsen GRID (gay related immune deficiency) ble tatt i bruk. Man forstod at immunsvikten var smittsom. I New York ble det påvist en aggressiv kreftform (karposis sarkom) hos en gruppe menn.

I 1982 ble sykdomsbildet funnet hos blødere og hos personer som injiserer narkotika. Man erkjente at sykdommen kunne smitte via blodprodukter og urene sprøyter. Videre ble det klart at sykdommen kunne overføres mellom heteroseksuelle og fra mor til barn. Navnet AIDS (acquired immune deficiency virus = ervervet immunsviktvirus) ble tatt i bruk.

1983

Legene Luc Montagnier og Françoise Barre-Sinoussi ved Pasteur-instituttet i Frankrike oppdaget et nytt retrovirus som kunne være årsaken til AIDS. De kalte viruset lymfadenopatiassosiert virus (LAV). I 2008 fikk de nobelprisen i medisin for oppdagelsen.

Samme år ble man klar over alle de viktigste smitteveiene, og at viruset ikke smitter via vanlig sosial kontakt, mat, vann, luft og overflater. Den første personen med erkjent AIDS-diagnose i Norge døde på Ullevål sykehus.

I 1984 ble det klart at LAV (også kalt HTLV-III) er årsaken til AIDS.

1985

Den første HIV-testen ble alminnelig tilgjengelig, og blant annet blodbankene kunne teste givere.

1986

LAV-virus endret navn til HIV (Humant Immunsviktvirus).

Ved utgangen av 1986 hadde 85 land rapportert til sammen 38.401 tilfeller av AIDS til Verdens helseorganisasjon (WHO).

I 1987 ble den første medisinen (AZT) med effekt mot retrovirus tatt i bruk. Medikamentet var et stort gjennombrudd men hadde vesentlige bivirkninger. Dessuten avtok effekten da viruset utviklet resistens mot middelet.

USA innførte innreiseforbud for HIV-positive personer.

1990

Antall AIDS tilfeller globalt anslås å være 1 million. 8-10 millioner er antatt å være hiv-smittet.

1991

Den 7. november kunngjorde basketballspilleren Earvin (Magic) Johnson at han var HIV-positiv. Et par uker senere ble det kjent at Freddie Mercury, vokalist i rockegruppen Queen, hadde AIDS. Han døde dagen etter.

1993

Lungetuberkulose, tilbakevendende lungebetennelse og livmorhalskreft ble lagt til listen over AIDS-relaterte sykdommer. Antall AIDS tilfeller globalt hadde økt til 2,5 millioner.

1995

Legemiddelmyndighetene i USA (FDA) godkjente den første proteasehemmeren. Det innledet en æra med høyaktiv antiretroviral behandling (HAART).

1996

Antall personer hiv-smittede ble anslått å være 23 mill.

2000

UNAIDS forhandlet med fem farmasøytiske selskaper om salg av antiretrovirale medisiner til reduserte priser i utviklingsland.

2006

Mannlig omskjæring blir funnet å redusere risikoen for kvinne-til-mann HIV-smitte med 60 prosent. WHO og UNAIDS foreslo at mannlig omskjæring bør vurderes i områder med høy forekomst av HIV.

2009

President Barack Obama opphevet Innreiseforbudet i USA for personer som er smittet med HIV.

2010

Studie viser at forebyggende behandling (preeksponeringsprofylakse, PrEP ([link to http://www.virologi.no/HivPasient_Prep](http://www.virologi.no/HivPasient_Prep))) reduserer HIV-smitte med 44 prosent hos menn som har sex med menn.

2011

Studie viser at tidlig oppstart av antiretroviral behandling reduserer risikoen for HIV-smitte med 96 prosent i par hvor den ene er HIV-smittet.

2012

FDA godkjente PrEP ([link to http://www.virologi.no/HivPasient_Prep](http://www.virologi.no/HivPasient_Prep)) for HIV-negative mennesker for å hindre seksuell overføring av HIV.

2013

UNAIDS angir at AIDS-relaterte dødsfall har *avtatt* med 30 prosent siden toppen i 2005. Antall hiv-smittede er 35 millioner.

2015

WHO lanserte nye retningslinjer for behandling. Alle mennesker som er HIV-smittet bør få antiretroviral behandling så snart som mulig etter at smitten er påvist og uavhengig av deres CD4-tall.